

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

М.В. Тонкошкур
В.В. Абрамов

ПРОГРАМА ТА РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СПОРТИВНИЙ ТУРИЗМ

для студентів 3 курсу напряму підготовки 6.020107 „Туризм”,
галузі знань - 0201 „Культура”

Харків ХНАМГ 2010

Програма та робоча програма навчальної дисципліни «Спортивний туризм» для студентів 3 курсу напряму підготовки 6.020107 „Туризм”, галузі знань - 0201 „Культура” / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; уклад.: М.В. Тонкошкур, В.В. Абрамов – Х.: ХНАМГ, 2010. – 31 с.

Укладач: Тонкошкур М.В.
Абрамов В.В.

Рецензент: Писаревський І.М.

Рекомендовано кафедрою туризму і готельного господарства
протокол засідання № 1 від 31 серпня 2009 р.

Зав. кафедрою _____(Писаревський І.М.)

Зміст

	Стор.
Вступ	4
Розділ 1 Програма навчальної дисципліни	5
1 Мета, предмет та місце дисципліни «Спортивний туризм»	5
2 Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни (модулю)	5
3 Освітньо-кваліфікаційні вимоги	7
4 Рекомендована основна навчальна література	7
5 Анотація програми навчальної дисципліни	8
Розділ 2 Робоча програма навчальної дисципліни	10
1. Структура навчальної дисципліни	10
2. Кваліфікаційні вимоги до студентів	11
3. Тематичний план навчальної дисципліни	12
Зміст навчальної дисципліни «Спортивний туризм» за	
4. змістовними модулями та темами	14
5. Плани лекцій	16
6. Плани семінарських (практичних, лабораторних) занять	19
7. Індивідуальне навчально-дослідне завдання	21
8. Самостійна робота студентів	22
9. Індивідуально-консультативна робота	24
10. Методики активізації процесу навчання	24
Система поточного та підсумкового контролю знань	
11. студентів	27
12. Інформаційно-методичне забезпечення	28
12.1. Нормативно-правова база	28
12.2. Основна література	29
12.3. Додаткова література	30

ВСТУП

Спортивний туризм – це складова сучасного туризму, найбільш активна і динамічна частина туристської діяльності, що базується на громадських засадах.

Спортивний туризм – це також вид спорту, заходи якого включають до себе різноманітні туристсько-фізкультурні заходи, спортивні походи усіх категорій складності, чемпіонати, першості за усіма видами спортивного туризму (пішохідний, лижний, гірський, водний, велосипедний, мотоциклетний, автомобільний, спелеологічний, вітрильний), комплексні заходи, експедиції.

Мета вивчення предмету «Спортивний туризм» полягає в комплексному ознайомленні студентами теорії і практики проведення спортивних походів, що дозволить їм правильно оцінити практичну доцільність організації та проведення даного заходу в обраному районі з урахуванням рекреаційної та пізнавальної цінності та дотримання вимог безпеки.

Даний курс пояснює основні вимоги до підготовки спортивного походу, розкриває методичні та організаційні заходи його проведення в залежності від виду туризму, складності маршруту з урахуванням пори року та географічного району.

Важливість цього предмету полягає ще і в тому, що в сучасній туристській індустрії, особливо на Заході, все більше набувають популярність такі види туризму, як пригодницький, екстремальний та екзотичний, в яких великою мірою присутні елементи спортивного туризму.

РОЗДІЛ 1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Мета, предмет та місце дисципліни «Спортивний туризм»

1.1. Метою вивчення дисципліни „Спортивний туризм” є оволодіння комплексом теоретичних знань, практичних навичок щодо розробки, організації, підготовки та проведення спортивного походу з особами різного віку і різного ступеню фізичної підготовки в різних регіонах країни.

1.2. Предмет вивчення дисципліни є загальні закономірності та принципи розробки суб’єктом туристської діяльності туристських спортивних маршрутів, підготовка та проведення подорожі відповідно запланованого маршруту.

1.3. Місце дисципліни в структурно-логічній схемі підготовки фахівця

Перелік дисциплін, на які безпосередньо спирається вивчення даної дисципліни	Перелік дисциплін, вивчення яких безпосередньо спирається на дану дисципліну
<i>Вступ до фаху</i>	
<i>Історія туризму</i>	<i>Діяльність самодіяльних туристських організацій</i>
<i>Організація туризму</i>	<i>Переддипломна практика</i>
<i>Технологія туристської діяльності</i>	<i>Дипломне проектування</i>

2. Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни (модулю)

«Спортивний туризм»

2 кредити ECTS / 72 години

Змістовий модуль (ЗМ) 1.1. Спортивний туризм як соціальне явище (0,5 кредиту / 18 годин)

- Коротка історія розвитку спортивного туризму.
- Активний туризм як соціальне явище.

- Основні форми і види активного туризму.
- Організаційно-правові основи функціонування активного туризму в Україні.
- Регіональні особливості активного туризму в Україні та країнах СНД

Змістовий модуль (ЗМ) 1.2. *Види спортивного туризму, їх особливості та характеристики (0,5 кредиту / 18 годин)*

- Пішохідний та лижний туризм.
- Гірський туризм. Альпінізм. Спелеотуризм.
- Водний та вітрильний туризм.
- Велосипедний і автомототуризм.
- Кінний туризм.
- Екстремальні типи походів активного туризму.

Змістовий модуль (ЗМ) 1.3. *Організація, підготовка і проведення спортивних походів (1 кредит / 36 годин)*

- Методика підготовки маршрутів з активними формами пересування.
- Тактика проведення туристської подорожі. Поняття тактика.
- Методи та способи орієнтування на місцевості.
- Туристське спорядження.
- Фізична та технічна підготовка туристів.
- Харчування у туристському поході.
- Перша медична допомога у поході.
- Психолого-педагогічні аспекти проведення походу.
- Забезпечення безпеки на маршруті.
- Звіт про здійснений похід.

3. Освітньо-кваліфікаційні вимоги

Вміння (за рівнями сформованості) та знання	Сфери діяльності	Функції діяльності у виробничій сфері
розробляти стратегію і тактику спортивних турмаршрутів з усіх видів туризму, для походів різної категорії складності, в різних географічних районах (регіонах) та кліматичних зонах	соціально-виробнича	проектувальна
використовувати знання з комплектації групи та матеріальної частини походу, здійснювати безаварійне проходження маршруту, приймати оптимальне рішення при екстремальних ситуаціях	соціально-виробнича	виконавська
працювати з фіксованою інформацією, з відповідною літературою	соціально-виробнича	організаційна
володіти методами збирання інформації	соціально-виробнича	організаційна
Контролювати дотримання учасниками групи правил безпеки	соціально-виробнича	контрольна
складати перспективні програми турів з метою подальшої апробації їх на ринку та виявлення рівня відповідності запитам туристів	соціально-виробнича	проектувальна

4. Рекомендована основна навчальна література

- 1 Абрамов В.В., Тонкошкур М.В. Історія туризму: Посібник. Харків: ХНАМГ, 2010. – 286 с.: іл.
- 2 Алешин В.М., Серебренников А.В. Туристская топография. – М.: Профиздат, 1985. – 160 с.
- 3 Алексеев А.А. Питание в туристском походе. Изд. девятое, доп. – М.: 2005, 64 с.: ил.
- 4 Бобылев Н.Ф., Котов Г.Г., Филиппов С.П. Конный туризм. – М.: Профиздат, 1985.- 264 с.
- 5 Булашев А.Я. Спортивный туризм. Учебник. – Харьков: ХГАФК, 2004. – 388 с.

- 6 Булашев А.Я. Спортивно-оздоровительный туризм. Учебное пособие. 2-е изд., испр. – Харьков: ХГАФК, 2003. – 192 с.
- 7 Ильичев А.А. Школа выживания: зимняя аварийная ситуация. – М.: МГУТК, «Дорога», 1991. – 97 с.
- 8 Калихман А.Д., Колчевников М.Ю. Спортивные походы на плотях. – М.: Физкультура и спорт, 1985. – 128 с.: ил.
- 9 Коструб А.А. Медицинский справочник туриста. – 2-е изд., перераб. и доп.. – М.: Профиздат, 1990. – 256 с.
- 10 Котов Г.Г. Автомобильный туризм. – М.: Профиздат, 1986. – 128 с.
- 11 Лукоянов П.Н. Зимние спортивные походы. – 2-е изд. перераб. и доп. – М.: Физкультура и спорт, 1998. – 192 с.: ил.
- 12 Мартынов А.И. Психология альпинизма. М.: СпортАкадемПресс, 2001. – 260 с.
- 13 Попчиковский В.Ю. Организация и проведение туристских походов. М.: Профиздат, 1987. – 224 с.
- 14 Соколов В.А., Ильин В.С. Велосипедный туризм. Учебное пособие. – М.: ЦРИБ «Турист», 1992. – 157 с.
- 15 Штюмер Ю.А. Опасности в туризме, мнимые и действительные. – Изд. 2-е и доп. М.: Физкультура и спорт, 1983. – 144 с.: ил.
- 16 Штюмер Ю.А. Методы управления туристскими группами на плановых маршрутах. Уч. пособ. – М.: ЦРИБ «Турист», 1979. – 99 с.

5. Анотація програми навчальної дисципліни

Спортивний туризм

Мета: оволодіння комплексом теоретичних знань, практичних навичок щодо розробки, організації, підготовки та проведення спортивного походу з особами різного віку і різного ступеню фізичної підготовки в різних регіонах країни.

Предмет: загальні закономірності та принципи розробки суб'єктом туристської діяльності туристських спортивних маршрутів, підготовка та проведення подорожі відповідно запланованого маршруту.

Модуль 1. Спортивний туризм. Змістовий модуль (ЗМ) 1.1. Спортивний туризм як соціальне явище. (ЗМ) 1.2. Види спортивного туризму, їх особливості та характеристики. (ЗМ) 1.3. Організація, підготовка і проведення спортивних походів

Annotation of the program of educational discipline

Sport tourism

Purpose: Acquisition of theoretical knowledge and skills on organization, preparation and conduction of sport tours with different age groups and different degree of physical training in different regions of the country.

Subject: General regularities and principles of working out of sport traveling itinerary by a subject of traveling activities, preparation and conduction of a journey.

Module 1. Sport tourism. Content module (CM) 1.1. Sport tourism is a social phenomenon. CM 1.2. Structure and kinds of sport tourism. CM 1.3. Organization, preparation and conduction of sport journeys.

Аннотация программы учебной дисциплины

Спортивный туризм

Цель: овладение комплексом теоретических знаний, практических навыков по разработке, организации, подготовке и проведению спортивного похода с лицами разного возраста и разной степени физической подготовки в разных регионах страны.

Предмет: общие закономерности и принципы разработки субъектом туристской деятельности туристских спортивных маршрутов, подготовка и проведение путешествия в соответствии с запланированным маршрутом.

Модуль 1. Спортивный туризм. Содержательный модуль (СМ) 1.1. Спортивный туризм как социальное явление. (СМ) 1.2. Виды спортивного туризма, их особенности и характеристики. (СМ) 1.3. Организация, подготовка и проведения спортивных походов

РОЗДІЛ 2. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Робоча програма навчальної дисципліни розроблена відповідно до вимог галузевого стандарту вищої освіти МОН України на базі освітньо-професійної програми підготовки бакалавра, розробленої Науково-методичною комісією з менеджменту МОН України.

1. Структура навчальної дисципліни «Спортивний туризм»

Таблиця 1

Структура навчальної дисципліни

Характеристика дисципліни: підготовка спеціалістів	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних до ECTS – 2: у тому числі: модулів – 1; Індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ) – РГР	Шифр та назва напрямку: 0201 „Культура”	Варіативна за вибором ВНЗ. Рік підготовки: 3. Семестр: 6.
Кількість годин: Усього – 72 години; за змістовними модулями: ЗМ 1 – 18 годин; ЗМ 2 – 18 годин; ЗМ 3 – 36 годин.	Шифр та назва спеціальності: 6.020100 „Туризм”	Лекцій: кількість годин – 12. Практичні (семінарські): кількість годин – 12. Самостійна робота: кількість годин – 48.
Кількість тижнів викладання дисципліни: 12. Кількість годин за тиждень – 2	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Вид контролю: залік

Розподіл обсягу навчальної роботи студента видами навчальної роботи наведен в таблиці 2.

Таблиця 2

**Розподіл обсягу навчальної роботи студента видами навчальної роботи
(за робочими навчальними планами денної форми навчання)**

Спеціальність, спеціалізація, (шифр, аббревіатура)	Всього кредит/ /годин	Семестр(и)	Години								Екзамен (семестр)	Залік (семестр)
			Аудиторні	у тому числі			Самостійна робота	у тому числі				
				Лекції	Практичні, семінари	Лабораторні		Контр. роб	КП/КР	РГР		
6.020200 ТУР	2 / 72	6	24	12	12		48	-	-	-	-	6

Форма підсумкового контролю: залік

Загальна кількість кредитів до ECTS - 2 , дисципліна складається з трьох змістовних модулів та самостійної роботи студента.

Кількість годин вивчення дисципліни за змістовними модулями:

Змістовий модуль 1.1. **Спортивний туризм як соціальне явище** (0,5 кредиту / 18 годин). Змістовний модуль 1.2. **Види спортивного туризму, їх особливості та характеристики** (0,5 кредиту / 18 годин). Змістовний модуль 1.3. **Організація, підготовка і проведення спортивних походів** (1 кредит / 36 годин)

2. Кваліфікаційні вимоги до студентів

Спортивний туризм є нормативною дисципліною.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні **знати**:

- види спортивного туризму, їх особливості і характеристики;
- особливості проходження складних ділянок туристських маршрутів

в залежності від виду туризму, а також природних та штучних перешкод;

- правила безпеки під час проходження туристських маршрутів;
- принципи розробки, підготовки та проведення туристсько-спортивної подорожі із урахуванням пори року і географічного району

Студент повинен **вміти**:

- працювати з картографічним матеріалом, визначати відстань між об'єктами за допомогою курвіметру;
- складати технологічну документацію туристської подорожі;
- розробляти меню для харчування в туристських походах в залежності від категорії складності, виду туризму, норм енерговитрат людини.

Робоча програма навчальної дисципліни розроблена відповідно до вимог галузевого стандарту вищої освіти МОН України на базі освітньо-професійної підготовки бакалавра.

3. Тематичний план навчальної дисципліни

При вивченні дисципліни «Спортивний туризм» студент має ознайомитись з програмою дисципліни, з її структурою, змістом та обсягом кожного змістовного модуля, формами та методами навчання, з усіма видами та методами контролю знань та методикою оцінювання цих знань з самого початку вивчення дисципліни.

Тематичний план навчальної дисципліни «Спортивний туризм» складається з одного модуля, якій логічно пов'язує три змістовних модуля за змістом та взаємозв'язками. Навчальний процес здійснюється у таких формах: лекційні, практичні (семінарські) заняття, самостійна робота студента, контрольні заходи.

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни наведена у табл. 3.

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Тема	Кількість годин			
	Лекції	Практичні (семінар- ські) заняття	Індивіду- альна робота (РГР)	Самос- тійна робота
1	2	3	4	5
Модуль 1 „Спортивний туризм”(2 кредиту / 72 години)				
Змістовний модуль 1. Спортивний туризм як соціальне явище (0,5 кредиту / 18 годин)				
Тема 1. Основні форми і види активного туризму	2	2		5
Тема 2. Організаційно-правові основи функціонування активного туризму в Україні та закордоном	2	2		5
Разом годин за ЗМ 1	4	4	-	10
Змістовний модуль 2. Види спортивного туризму, їх особливості та характеристики (0,5 кредиту / 18 годин)				
Тема 3. Класифікація спортивного туризму	4	4		10
Разом годин за ЗМ 1	4	4	-	10
Змістовний модуль 3. Організація, підготовка і проведення спортивних походів (1 кредит / 36 годин)				
Тема 4. Організація і підготовка спортивних походів	2	2		14
Тема 5. Особливості проведення спортивних походів	2	2		14
Разом годин за ЗМ 3	4	4	-	28
Всього годин	12	12	-	48

4. Зміст навчальної дисципліни «Спортивний туризм» за змістовними модулями та темами

Змістовий модуль (ЗМ) 1.1. Спортивний туризм як соціальне явище

Тема 1. Основні форми і види активного туризму

Вступ. Коротка історія розвитку спортивного туризму. Видатні діячі спортивного туризму. Організації, що опікуються питаннями розвитку спортивного туризму. Соціальне значення активного туризму. Планова і самодіяльна форми організації туризму. Комерційний та спортивний туризм. Види туризму в залежності від засобів та форм пересування.

Тема 2. Організаційно-правові основи функціонування активного туризму в Україні та закордоном

Олімпійська хартія. Хартія туризму. Кодекс туриста. Міждержавні стандарти з туризму. Положення «Про пошуково-рятувну службу». Правила проведення змагань з туристських спортивних походів. Класифікація туристських спортивних маршрутів. Порівняльна характеристика категорійності туристських маршрутів Харківської області, Криму, Карпат та центральної частини України. Класифікація туристських регіонів країн-учасниць СНД.

Змістовий модуль (ЗМ) 1.2. Види спортивного туризму, їх особливості та характеристики

Тема 3. Класифікація спортивного туризму

Пішохідний та лижний туризм. Типи вогнищ. Особливості пішохідних походів у різних кліматичних зонах. Види переправ через водні перешкоди. Особливості лижних походів. Організація руху в безлісовій, лісовій та гірсько-лісовій зонах. Спуски і підйоми. Рух в лавинонебезпечній зоні.

Гірський туризм, альпінізм, спелеотуризм. Вузли, що використовуються в туризмі і альпінізмі. Рух по скальному та сніговому схилах, льодовику. Проходження перевалів. Види страховки. Вплив високогір'я на організм людини. Специфічні умови перебування людини під землею. Походження та пошук карстових порожнин.

Водний та вітрильний туризм. Типи судів для проведення турпоходів. Характеристики долини та русла ріки. Природні та штучні перешкоди, їх подолання.

Велосипедний та автомототуризм. Особливості велосипедів різних типів. Мотоцикл та його туристські можливості. Поведінка пасажирів під час їзди. Особливості підготовки до автомотоподорожей. Правила дорожнього руху.

Кінний туризм. Загальна інформація про коней. Основи їзди верхи та в екіпажах. Догляд за кінськими під час походу.

Екстремальні типи активного туризму. Поняття екстрима в туризмі. Особливості походів вищої категорії складності.

Змістовий модуль (ЗМ) 1.3. Організація, підготовка і проведення спортивних походів

Тема 4. Організація і підготовка спортивних походів

Мета і завдання походів. Склад групи: туристський досвід та фізична підготовка. Вибір маршруту. Терміни (строки) проведення. Фінансові можливості групи. Розподіл обов'язків в групі. Тактична побудова маршруту в залежності від виду туризму, складності походу, району та часу подорожі.

Основні відомості про мапи, читання мап. Використання курвіметра, компасу. Орієнтування на місцевості.

Підготовка спорядження до походу. Спеціальне групове і особисте спорядження в залежності від виду туризму і складності походу. Догляд за спорядженням та його ремонт.

Фізична та технічна підготовка туристів до походу.

Тема 5. Особливості проведення спортивних походів

Харчування в поході. Приблизний набір продуктів харчування в поході. Пакування та транспортування харчів. Режим харчування в поході. Приготування їжі в умовах походу.

Перша медична допомога в поході. Правила особистої гігієни.

Соціально-психологічні аспекти проведення походів. Формальний, неформальний та ситуаційний лідер. Естетичне та екологічне виховання в поході.

Основні небезпеки, що пов'язані із специфікою конкретного виду туризму. Об'єктивні та суб'єктивні випадки травматизму. Профілактика нещасних випадків. Система виживання в екстремальних умовах.

Звіт про здійснений похід.

5. Плани лекцій

Змістовий модуль (ЗМ) 1.1. Спортивний туризм як соціальне явище

Тема 1. Основні форми і види активного туризму

- Вступ.
- Коротка історія розвитку спортивного туризму.
- Видатні діячі спортивного туризму.
- Організації, що опікуються питаннями розвитку спортивного туризму.
- Соціальне значення активного туризму.
- Планова і самодіяльна форми організації туризму.
- Комерційний та спортивний туризм.
- Види туризму в залежності від засобів та форм пересування.

Література: основна [1,2,6]; додаткова [2,4,5].

Тема 2. Організаційно-правові основи функціонування активного туризму в Україні та закордоном

- Олімпійська хартія.
- Хартія туризму.
- Кодекс туриста.
- Міждержавні стандарти з туризму.
- Положення «Про пошуково-рятувну службу».
- Правила проведення змагань з туристських спортивних походів.
- Класифікація туристських спортивних маршрутів.
- Порівняльна характеристика категорійності туристських маршрутів Харківської області, Криму, Карпат та центральної частини України.
- Класифікація туристських регіонів країн-учасниць СНД.

Література: основна [1,5,6]; додаткова [1,2,3].

Змістовий модуль (ЗМ) 1.2. Види спортивного туризму, їх особливості та характеристики

Тема 3. Класифікація спортивного туризму

- Пішохідний та лижний туризм.
- Типи вогнищ.
- Особливості пішохідних походів у різних кліматичних зонах.
- Види переправ через водні перешкоди.
- Особливості лижних походів.
- Організація руху в безлісовій, лісовій та гірсько-лісовій зонах.
- Спуски і підйоми.
- Рух в лавинонебезпечній зоні.
- Гірський туризм, альпінізм, спелеотуризм.
- Вузли, що використовуються в туризмі і альпінізмі.
- Рух по скальному та сніговому схилах, льодовику.
- Проходження перевалів.
- Види страховки.
- Вплив високогір'я на організм людини.
- Специфічні умови перебування людини під землею.
- Походження та пошук карстових порожнин.
- Водний та вітрильний туризм.
- Типи судів для проведення турпоходів.
- Характеристики долини та русла ріки.
- Природні та штучні перешкоди, їх здолаття.
- Велосипедний та автомототуризм.
- Особливості велосипедів різних типів.
- Мотоцикл та його туристські можливості.
- Поведінка пасажера під час їзди.
- Особливості підготовки до автомотоподорожей.
- Правила дорожнього руху.

- Кінний туризм. Загальна інформація про коней.
- Основи їзди верхи та в екіпажах.
- Догляд за кінськими під час походу.
- Екстремальні типи активного туризму.
- Поняття екстрима в туризмі.
- Особливості походів вищої категорії складності.

Література: основна [4,5,6,8,10,11,12,14]; додаткова [3,8].

Змістовий модуль (ЗМ) 1.3. Організація, підготовка і проведення спортивних походів

Тема 4. Організація і підготовка спортивних походів

- Мета і завдання походів.
- Склад групи: туристський досвід та фізична підготовка.
- Вибір маршруту.
- Терміни (строки) проведення.
- Фінансові можливості групи.
- Розподіл обов'язків в групі.
- Тактична побудова маршруту в залежності від виду туризму, складності походу, району та часу подорожі.
- Основні відомості про мапи, читання мап.
- Використання курвіметра, компасу.
- Орієнтування на місцевості.
- Підготовка спорядження до походу.
- Спеціальне групове і особисте спорядження в залежності від виду туризму і складності походу.

- Догляд за спорядженням та його ремонт.
- Фізична та технічна підготовка туристів до походу.

Література: основна [2,9,13]; додаткова [7,8].

Тема 5. Особливості проведення спортивних походів

- Харчування в поході.
- Приблизний набір продуктів харчування в поході.

- Пакування та транспортування харчів.
 - Режим харчування в поході.
 - Приготування їжі в умовах походу.
 - Перша медична допомога в поході.
 - Правила особистої гігієни.
 - Соціально-психологічні аспекти проведення походів.
 - Формальний, неформальний та ситуаційний лідер.
 - Естетичне та екологічне виховання в поході.
 - Основні небезпеки, що пов'язані із специфікою конкретного виду туризму.
 - Об'єктивні та суб'єктивні випадки травматизму.
 - Профілактика нещасних випадків.
 - Система виживання в екстремальних умовах.
 - Звіт про здійснений похід.
- Література: основна [3,7,15,16]; додаткова [7,8].

6. Плани семінарських (практичних, лабораторних) занять

Семінарське заняття — форма навчального заняття, спрямована на закріплення студентом теоретичних знань, отриманих як на лекційних заняттях, так і в процесі самостійного вивчення матеріалу, а також під час виконання розрахунково-графічної роботи.

У процесі проведення семінарського заняття організується дискусія навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів, а також проблемні питання, відповідь на які має бути знайдена у ході обговорення. Практичне заняття — форма навчального заняття, спрямована на формування вмінь та навичок виконання певних видів управлінської діяльності, а саме пошук напрямів покращення діяльності підприємства – бази практики. У процесі проведення практичного заняття студенти самостійно або у малих групах (при попередньому пояснені викладача) вирішують запропоновані

завдання різного рівня складності, аналізують ситуаційні вправи (кейси). Наприкінці заняття з метою виявлення ступеня засвоєння матеріалу викладачем проводиться перевірка роботи, яку виконували студенти, та підведення підсумків з виставленням відповідної оцінки в залежності від результатів виконаної роботи. Розгорнутий план проведення практичних (семінарських) занять з основними питання для обговорення на семінарі та форми завдань наведено у методичних вказівках до проведення практичних (семінарських) занять та організації самостійної роботи. Далі наводиться скорочений план семінарських (практичних) та лабораторних занять. (таблиця 4)

Таблиця 4

Опис змісту практичних занять

Назва теми	Перелік практичної роботи (опрацьованих питань)	Кількість годин	Літера- тура
1	2	3	4
Модуль 1 „Спортивний туризм”(2 кредиту / 72 години)			
Змістовний модуль 1. Спортивний туризм як соціальне явище (0,5 кредиту / 18 годин)			
Тема 1. Основні форми і види активного туризму	<u>Мета:</u> знайомство студентів з основними видами і формами активного туризму. Скласти зведену таблицю основних напрямів активного туризму, надати характеристики кожного із видів спортивного туризму, включаючи вимоги до категорійних походів	2	основна [1,2,6]; додаткова [2,4,5]
Тема 2. Організаційно-правові основи функціонування активного туризму в Україні та закордоном	<u>Мета:</u> знайомство студентів з документами, що регламентують основні засади функціонування спортивного туризму Ознайомитись з документами, що регламентують основні засади функціонування спортивного туризму Скласти порівняльну характеристику категорійності туристських маршрутів Харківської області, Криму, Карпат та центральної частини України	2	основна [1,5,6]; додаткова [1,2,3]

1	2	3	4
Змістовний модуль 2. Види спортивного туризму, їх особливості та характеристики (0,5 кредиту / 18 годин)			
Тема 3. Класифікація спортивного туризму.	<u>Мета:</u> знайомство з окремими видами спортивного туризму Особливості проведення різних за типами спортивних туристських походів. Вивчення вузлів, що використовуються в альпінізмі та туризмі Скласти зведену таблицю різних видів транспортних засобів, що використовуються під час спортивних походів	4	основна [4,5,6,8, 10,11, 12,14]; додаткова [3,8]
Змістовний модуль 3. Організація, підготовка і проведення спортивних походів (1 кредит / 36 годин)			
Тема 4. Організація і підготовка спортивних походів	<u>Мета:</u> отримати навички організації, підготовки і проведення спортивних походів. Відпрацювати тактичну побудову маршруту в залежності від виду туризму, складності походу, району та часу подорожі	2	основна [2,9,13]; додаткова [7,8]
Тема 5. Особливості проведення спортивних походів	<u>Мета:</u> відпрацювати різноманітні ситуації щодо особливостей проведення спортивних походів Розрахувати приблизний графік та меню в поході за показниками калорійності і часу приготування. Перша медична допомога в поході	2	основна [3,7,15, 16]; додаткова [7,8]

7. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Не передбачено

8. Самостійна робота студента

Самостійна робота студентів є важливим елементом успішного засвоєння матеріалу дисципліни. Основне в цієї роботі полягає в самостійній праці студентів з вітчизняною та закордонною літературою, ресурсів Інтернет, нормативними актами щодо сфері використання матеріально технічної бази.

Самостійна робота являється інструментом опанування навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Основними видами самостійної роботи, запропонованої студентам є:

- Обов'язкове вивчення або закріплення матеріалу, отриманого під час лекцій.
- Опрацювання інформації з літератури, рекомендованої до вивчення.
- Систематизування та вивчення отриманої інформації.
- Підготовка до практичних (семінарських) занять, дискусій, роботи, у групах, опитування, тестування. Перелік питань для самостійного опрацювання надано в табл. 6.
- Контрольна перевірка кожним студентом-слухачем якості особистих знань за запитаннями для самостійного поглибленого вивчення та самоконтролю.
- Підготовка матеріалу до практичного заняття у вигляді тез, доповідей, рефератів.

Перелік питань для самостійного опрацювання по темах і змістовних модулях з посиланням на літературні джерела представлений в таблиці 5

Перелік питань для самостійного опрацювання

Назва теми	Питання для самостійного опрацювання	Література
Модуль 1 „Спортивний туризм”(2 кредиту / 72 години)		
Змістовний модуль 1. Спортивний туризм як соціальне явище (0,5 кредиту / 18 годин)		
1	2	4
Тема 1. Основні форми і види активного туризму	<ul style="list-style-type: none"> • Коротка історія розвитку спортивного туризму. • Видатні діячі спортивного туризму. 	основна [1,2,6]; додаткова [2,4,5]
Тема 2. Організаційно-правові основи функціонування активного туризму в Україні та закордоном	<ul style="list-style-type: none"> • Олімпійська хартія. • Хартія туризму. • Кодекс туриста. • Міждержавні стандарти з туризму. 	основна [1,5,6]; додаткова [1,2,3]
Змістовний модуль 2. Види спортивного туризму, їх особливості та характеристики (0,5 кредиту / 18 годин)		
Тема 3. Класифікація спортивного туризму.	<ul style="list-style-type: none"> • Гірський туризм, альпінізм, спелеотуризм. • Вплив високогір'я на організм людини. • Специфічні умови перебування людини під землею. • Типи судів для проведення турпоходів. • Правила дорожнього руху. • Екстремальні типи активного туризму. 	основна [4,5,6,8,10,11,12,14]; додаткова [3,8]
Змістовний модуль 3. Організація, підготовка і проведення спортивних походів (1 кредит / 36 годин)		
Тема 4. Організація і підготовка спортивних походів	<ul style="list-style-type: none"> • Основні відомості про мапи, читання мап. • Використання курвіметру, компасу. • Орієнтування на місцевості. 	основна [2,9,13]; додаткова [7,8]
Тема 5. Особливості проведення спортивних походів	<ul style="list-style-type: none"> • Правила особистої гігієни. • Соціально-психологічні аспекти проведення походів. • Формальний, неформальний та ситуаційний лідер. • Естетичне та екологічне виховання в походах. 	основна [3,7,15,16]; додаткова [7,8]

9. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль тощо.

Індивідуально-консультативна робота з теоретичної частини дисципліни проводиться у вигляді:

- індивідуальних консультацій (запитання — відповідь стосовно проблемних питань теоретичного матеріалу дисципліни);
- групових консультацій (розгляд типових прикладів, практики впровадження та використання нових методів та методик у виробничу практику).
- індивідуально-консультативна робота з практичної частини дисципліни проводиться у вигляді:
 - індивідуальних консультацій (розгляд практичних завдань стосовно яких виникли запитання);
 - групових консультацій (розгляд практичних ситуацій, матеріалів кейсу, які потребують колективного обговорення).
- індивідуально-консультативна робота для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу проводиться у вигляді:
 - індивідуального захисту самостійних та індивідуальних завдань;
 - підготовки рефератів для виступу на науковому семінарі;
 - підготовки рефератів для виступу на науковій конференції.

10. Методики активізації процесу навчання

При викладанні дисципліни «Спортивний туризм» для активізації навчального процесу передбачено застосування сучасних навчальних технологій, таких, як: проблемні лекції та міні-лекції та на практичних

заняттях - робота в малих групах; семінари-дискусії; кейс-метод та презентації роботи.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Міні-лекції проводяться, як правило, як частина заняття-дослідження.

На початку проведення міні-лекції за вказаними вище темами лектор акцентує увагу студентів на необхідності представити викладений лекційний матеріал у так званому структурно-логічному вигляді. На розгляд виносяться питання, які зафіксовані у плані лекцій, але викладаються вони стисло. Лекційне заняття, проведене у такий спосіб, пробуджує у студента активність та увагу при сприйнятті матеріалу, а також спрямовує його на використання системного підходу при відтворенні інформації, яку він одержав від викладача.

Проблемні лекції спрямовані на розвиток логічного мислення студентів. Коло питань теми лекції обмежується двома — трьома ключовими моментами, увага студентів концентрується на матеріалі, що не знайшов відображення в підручниках, використовується досвід закордонних навчальних закладів з роздаванням студентам під час лекцій друкованого матеріалу та виділенням головних висновків з питань, що розглядаються. При викладанні лекційного матеріалу студентам пропонуються питання для самостійного розмірковування. При цьому лектор задає запитання, що спонукають студента шукати розв'язання проблемної ситуації. Така система примушує студентів сконцентруватися і почати активно мислити в пошуках правильної відповіді.

На початку проведення проблемної лекції необхідно чітко сформулювати проблему, яку необхідно вирішити студентам. При викладанні лекційного матеріалу слід уникати прямої відповіді на поставлені запитання, а висвітлювати лекційний матеріал таким чином, щоб отриману інформацію студент міг використовувати при розв'язанні проблеми.

Проблемні лекції та міні-лекції доцільно поєднувати з такою формою активізації навчального процесу, як робота в малих групах.

Робота в малих групах дає змогу структурувати лекційні або практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Після висвітлення проблеми (при використанні проблемних лекцій) або стислого викладання матеріалу (при використанні міні-лекцій) студентам пропонується об'єднуватися у групи по 5 — 6 чоловік та презентувати наприкінці заняття своє бачення та сприйняття матеріалу.

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни наведено у таблиці 6.

Таблиця 6

**Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами
навчальної дисципліни**

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
Тема 4. Організація і підготовка спортивних походів	Робота в малих групах – знайомство студентів з топографічними картами і основними умовними позначеннями.
Тема 4. Організація і підготовка спортивних походів	Проблемна лекція «Розподіл обов'язків у поході»

На практичних (лабораторних) заняттях використовується:

Презентації — виступи перед аудиторією, що використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, інструктажу, для демонстрації нових товарів і послуг. Однією з позитивних рис презентації та її переваг при використанні в навчальному процесі є обмін досвідом, який здобули студенти при роботі у певній малій групі.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками та поглядами учасників щодо даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати

погляди і переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів.

11. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів

Система оцінювання знань, вмінь та навичок студентів передбачає виставлення оцінок за усіма формами проведення занять.

Перевірка та оцінювання знань студентів може проводитись в наступних формах:

1. Оцінювання роботи студентів в процесі практичних (семінарських) занять.
2. Оцінювання самостійної роботи (домашніх завдань) студента
3. Оцінювання проміжного контролю.
4. Оцінювання підсумкового контролю (іспит).

Таким чином, загальна модульна оцінка складається з поточної оцінки, яку студент отримує під час практичних (лабораторних) занять, результатів проміжного контролю. Розподіл балів за форми робіт наведено в таблиці 7.

Таблиця 7

Розподіл балів за видами робіт з модулю «Планування та організація туристських маршрутів»

Види та засоби контролю (тестування, контрольні роботи, індивідуальні завдання тощо)	Розподіл балів, %
ЗМ 1.1. Проміжний контроль	20
ЗМ 1.2. Проміжний контроль	20
ЗМ 1.2. Проміжний контроль	20
Підсумковий контроль з МОДУЛЮ 1	
Залік	40
Всього за модулем 1	100 %

Набрані бали з дисципліни «Спортивний туризм» за шкалою ECTS конвертується в підсумкову оцінку.

12. Інформаційно-методичне забезпечення

12.1. Нормативно-правова база

1. Закон України «Про туризм» від 15.09.1995 р. № 324/95 – ВР в редакції Закону України від 18.11.2003 р. № 1282.
2. Закон України «Про захист прав споживачів» від 12.05.1991 р. № 1023-XII
3. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 р. № 85/96- ВР.
4. Закон України «Про аварійно-рятувальні служби» від 14.12.1999 р. № 1281-XIV.
5. Цивільний кодекс України.
6. Господарський кодекс України.
7. ГОСТ 25478 – 91 Техническое состояние автотранспортных средств.
8. ГОСТ 28681.0 – 90 Стандартизация в сфере туристско-экскурсионного обслуживания. Основные положения.
9. ГОСТ 28681.0-95 Общие положения. - Межгосударственный стандарт I. (МГС).
10. ГОСТ 28681.1-95 Проектирование туристских услуг. - МГС.
11. ГОСТ 28681.2-95 Туристские услуги. Общие требования. - МГС.
12. ГОСТ 28681.3-95 Требования по обеспечению безопасности туристов и экскурсантов. - МГС.
13. ДСТУ 4268:2003. Послуги туристичні. Засоби розміщення. Загальні вимоги.
14. ДСТУ 4269:2003. Класифікація готелів.
15. ДСТУ 3862-99. Ресторанне господарство. Терміни та визначення.
16. ДСТУ 4281:2004. Заклади ресторанного господарства. Класифікація.

12.2. Основна література:

- 1 Абрамов В.В., Тонкошкур М.В. Історія туризму: Посібник. Харків: ХНАМГ, 2010. – 286 с.: іл.
- 2 Алешин В.М., Серебренников А.В. Туристская топография. – М.: Профиздат, 1985. – 160 с.
- 3 Алексеев А.А. Питание в туристском походе. Изд. девятое, доп. – М.: 2005, 64 с.: ил.
- 4 Бобылев Н.Ф., Котов Г.Г., Филиппов С.П. Конный туризм. – М.: Профиздат, 1985.- 264 с.
- 5 Булашев А.Я. Спортивный туризм. Учебник. – Харьков: ХГАФК, 2004. – 388 с.
- 6 Булашев А.Я. Спортивно-оздоровительный туризм. Учебное пособие. 2-е изд., испр. – Харьков: ХГАФК, 2003. – 192 с.
- 7 Ильичев А.А. Школа выживания: зимняя аварийная ситуация. – М.: МГУТК, «Дорога», 1991. – 97 с.
- 8 Калихман А.Д., Колчевников М.Ю. Спортивные походы на плотах. – М.: Физкультура и спорт, 1985. – 128 с.: ил.
- 9 Коструб А.А. Медицинский справочник туриста. – 2-е изд., перераб. и доп.. – М.: Профиздат, 1990. – 256 с.
- 10 Котов Г.Г. Автомобильный туризм. – М.: Профиздат, 1986. – 128 с.
- 11 Лукоянов П.Н. Зимние спортивные походы. – 2-е изд. перераб. и доп. – М.: Физкультура и спорт, 1998. – 192 с.: ил.
- 12 Мартынов А.И. Психология альпинизма. М.: СпортАкадемПресс, 2001. – 260 с.
- 13 Попчиковский В.Ю. Организация и проведение туристских походов. М.: Профиздат, 1987. – 224 с.
- 14 Соколов В.А., Ильин В.С. Велосипедный туризм. Учебное пособие. – М.: ЦРИБ «Турист», 1992. – 157 с.
- 15 Штюмер Ю.А. Опасности в туризме, мнимые и действительные. – Изд. 2-е и доп. М.: Физкультура и спорт, 1983. – 144 с.: ил.
- 16 Штюмер Ю.А. Методы управления туристскими группами на плановых маршрутах. Уч. пособ. – М.: ЦРИБ «Турист», 1979. – 99 с.

12.3. Додаткова література:

- 1 Абуков А.Х. Туризм на новом этапе: социальные аспекты развития туризма в СССР. – М.: Профиздат, 1983. – 296 с.
- 2 Годы и тропы: к пятидесятилетию харьковского спортивного туризма / Отв. редактор Абрамов В.В. – Харьков: Кн. рекламное агентство «РА», 2000. – 332
- 3 Квартальнов В.А. Туризм: теория и практика: Избранные труды. – М.: Финансы и статистика, 1998. – 256 с.
- 4 Квартальнов В.А., Федорченко В.К. Туризм социальный: история и современность: Учебное пособие. К.: Вища школа, 1989. – 342 с.
- 5 Усыкин Г.С. Очерки истории российского туризма. СПб.: Издательский Торговый Дом «Герда», 2000. – 224 с.
- 6 Штюрмер Ю.А. Организация и методическое обеспечение работы инструкторов. Учебное пособие, 1 часть. – М.: ЦРИБ «Турист», 1984. – 102 с.
- 7 Штюрмер Ю.А. Организация и методическое обеспечение работы инструкторов. Учебное пособие, 2 часть. – М.: ЦРИБ «Турист», 1984. – 100 с.
- 8 Штюрмер Ю.А. Карманный справочник туриста. – 2-е изд. с изм. и доп. – М.: Профиздат, 1982. – 224 с.

Навчальне видання

Тонкошкур Максим Васильович
Абрамов Валерій Володимирович

Програма та робоча програма навчальної дисципліни «Спортивний туризм»
для студентів 3 курсу напряму підготовки 6.020107 „Туризм”,
галузі знань - 0201 „Культура”

Комп'ютерна верстка: О. І. Малюга

План 2010, поз. 264 Р

Підп. до друку 27.07.2010 р.

Друк на ризографі

Тираж 10 пр.

Формат 60х84 1/16

Ум. друк. арк. 1,3

Зам. № 6384

Видавець і виготовлювач:

Харківська національна академія міського господарства,
вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: ДК №731 від 19.12.2001